

การรับรู้ของพยาบาลที่เลี้ยงต่อการจัดการเรียนการสอน วิชาปฏิบัติการบริหารการพยาบาล

เดือนทิพย์ เขมโสภาส, วท.ม.*

ธัญลักษณ์ บรรลิตกุล, Ph.D. (Nursing)**

ปราณี อัครรัตน์, กศ.ม.***

ศรารินทร์ พิทยะพงษ์, วท.ม.***

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้ของพยาบาลที่เลี้ยงต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาปฏิบัติการบริหารการพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย กลุ่มตัวอย่างเป็นพยาบาลที่เลี้ยงวิชาปฏิบัติการบริหารการพยาบาล จำนวน 15 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มตามความสะดวก เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถามการรับรู้ของพยาบาลที่เลี้ยงต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาปฏิบัติการบริหารการพยาบาล มีค่าความตรงตามเนื้อหาเท่ากับ 0.84 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.87 และแบบสอบถามความคิดเห็นของพยาบาลที่เลี้ยงต่อการจัดการเรียนการสอน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า การรับรู้ของพยาบาลที่เลี้ยงต่อการจัดการเรียนการสอน การร่วมนิเทศ บทบาทหัวหน้าเวรและหัวหน้าทีม และการร่วมนิเทศบทบาทสมาชิกทีมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.76, 3.55, 3.42$; $SD = 0.30, 0.31, 0.45$) โดยมีข้อคิดเห็นของพยาบาลที่เลี้ยงคือ รายวิชามีจุดเด่นในการส่งเสริมภาวะผู้นำและเตรียมความพร้อมของนักศึกษา ก่อนเป็นพยาบาลจริง ประสพการณ์และความสามารถในการถ่ายทอดของพยาบาลที่เลี้ยงทำให้ร่วมนิเทศได้บรรลุวัตถุประสงค์รายวิชา ปัญหาอุปสรรคของการร่วมนิเทศคือ ภาระงานประจำ ข้อเสนอแนะคือ พัฒนาพยาบาลที่เลี้ยงด้านเนื้อหาวิชา ขอบเขตการให้ความรู้แก่นักศึกษา และการจัดนักศึกษา 1-2 คนต่อพยาบาลที่เลี้ยง 1 คน จากการศึกษาแสดงให้เห็นว่า รายวิชาควรปรับระบบการเตรียมความพร้อมของพยาบาลที่เลี้ยงให้สามารถมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น โดยประสานงานร่วมกับแหล่งฝึก

คำสำคัญ: การรับรู้ของพยาบาลที่เลี้ยง พยาบาลที่เลี้ยง วิชาปฏิบัติการบริหารการพยาบาล

* Corresponding author, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาการพยาบาลพื้นฐานและบริหารการพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย E-mail: duantip2@gmail.com

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาการพยาบาลพื้นฐานและบริหารการพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย

*** อาจารย์ ภาควิชาการพยาบาลพื้นฐานและบริหารการพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย

Mentors' perceptions of teaching and learning in the Nursing Administration Practicum

Duantip Khasemophas, M.N.S.*

Tanyaluk Bunlikitkul, Ph.D. (Nursing)**

Pranee Asavaratana, M.Ed.***

Sararin Pitthayapong, M.S.***

Abstract

This descriptive research aimed to study mentors' perceptions of teaching and learning in the nursing administration practicum at the Thai Red Cross College of Nursing. The sample comprised 15 mentors of third year nursing students in the nursing administration practicum. Convenience sampling was used. Research instruments comprised: 1) the mentors' perceptions of teaching and learning using a Nursing Administration Practicum form, and 2) the mentors' opinions of teaching and learning using a Nursing Administration Practicum form. This tool had content validity and reliability at 0.84 and 0.87 respectively. Data analysis was conducted using descriptive statistics including percentage, mean, and standard deviation. The research results showed that the mean of mentors' perceptions of teaching and learning, mentoring in shift leader and team leader roles, mentoring in team member roles were at intermediate level. ($\bar{X}$ = 2.76, 3.55, 3.42; SD = 0.30, 0.31, 0.45). Mentors commented that the Nursing Administrative Practicum could promote the leadership role and prepare nursing students to be ready for work as team members in the future. In addition, the subject's objectives could be reached by the clinical experience and mentoring skills of mentors. The major limitation of mentoring was the workload of the mentors. The recommendation is to provide the subject content, scope of knowledge, and set the ratio of students to mentors at 1-2:1. Nursing Administration Practicum should have a mentorship preparation session for all mentors to enhance the effectiveness of teaching and learning with the participation of clinical settings.

Keywords: *mentors' perception, mentor nurses, Nursing Administration Practicum*

* Corresponding author, Assistant Professor, Department of Fundamental Nursing and Nursing Administration. The Thai Red Cross College of Nursing. E-mail: duantip2@gmail.com

** Assistant Professor, Department of Fundamental Nursing and Nursing Administration. The Thai Red Cross College of Nursing.

*** Instructor, Department of Fundamental Nursing and Nursing Administration. The Thai Red Cross College of Nursing.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต รายวิชาปฏิบัติการทางการพยาบาลมีความสำคัญยิ่งในการพัฒนานักศึกษาพยาบาลให้มีความสามารถปฏิบัติงานในคลินิก ผู้ที่มีบทบาทในการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ อาจารย์พยาบาล พยาบาลพี่เลี้ยง หรือพยาบาลประจำการในแหล่งฝึก วิชาปฏิบัติการบริหารการพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย เป็นรายวิชาแรกของนักศึกษาพยาบาลในการฝึกปฏิบัติบทบาทและทักษะใหม่ด้านการบริหารการพยาบาลทั้งบทบาทหัวหน้าเวร หัวหน้าทีมและสมาชิกทีม ซึ่งมีความแตกต่างจากบทบาทเดิมในรายวิชาปฏิบัติอื่นที่นักศึกษาให้การพยาบาลแก่ผู้รับบริการโดยตรง วัตถุประสงค์สำคัญของรายวิชาเพื่อให้ นักศึกษาสามารถปฏิบัติบทบาทภาวะผู้นำภาวะผู้ตามทางการพยาบาลได้อย่างเหมาะสม ปฏิบัติหน้าที่ของหัวหน้าทีมการพยาบาล หัวหน้าเวรและมอบหมายงานได้อย่างเหมาะสม วิเคราะห์และแก้ปัญหาการบริหารการพยาบาลร่วมกับทีมสุขภาพได้ และมีเจตคติที่ดีต่อการฝึกปฏิบัติการบริหารการพยาบาล ดังนั้นนอกจากอาจารย์พยาบาลแล้ว พยาบาลพี่เลี้ยงนับเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการฝึกภาคปฏิบัติ และเอื้ออำนวยให้การฝึกปฏิบัติของนักศึกษาพยาบาลบรรลุวัตถุประสงค์ของรายวิชา พยาบาลพี่เลี้ยงของรายวิชาปฏิบัติการบริหารการพยาบาล เป็นพยาบาลวิชาชีพที่ได้รับการแต่งตั้งจากวิทยาลัยพยาบาลฯ ให้เป็นผู้ร่วมนิเทศ และเป็นพยาบาลประจำการที่พยาบาลพี่เลี้ยงมอบหมายให้ร่วมนิเทศคุณสมบัติของพยาบาลพี่เลี้ยงคือ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน สามารถถ่ายทอด

ความรู้ ความสามารถ รวมทั้งส่งเสริมด้านหน้าที่การงานและด้านจิตสังคมให้แก่พยาบาลที่มีประสบการณ์น้อยกว่า เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการปฏิบัติงานและทัศนคติที่ดีต่องานวิชาชีพและองค์กร⁽¹⁾

การรับรู้ของพยาบาลพี่เลี้ยงในแหล่งฝึกเกี่ยวกับวัตถุประสงค์รายวิชา สภาพการณ์ของนักศึกษาพยาบาล รวมทั้งความเต็มใจที่จะถ่ายทอดความสามารถให้แก่ นักศึกษาพยาบาล นับเป็นสิ่งที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ของรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลสำหรับการรับรู้ของพยาบาลพี่เลี้ยงในรายวิชาปฏิบัติการบริหารการพยาบาลหมายถึง การรับรู้ต่อการจัดการเรียนการสอนด้านความเข้าใจในรายวิชา ความมั่นใจ ความพร้อม การมีส่วนร่วม การเตรียมการสอนและความพอใจต่อการร่วมนิเทศ การรับรู้ต่อการร่วมนิเทศบทบาทหัวหน้าเวรและหัวหน้าทีม การรับรู้ต่อการร่วมนิเทศบทบาทสมาชิกทีมปัญหาอุปสรรคในการร่วมนิเทศ รวมทั้งข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา รายวิชาเนื่องจากพยาบาลพี่เลี้ยงในรายวิชานี้จะต้องปฏิบัติบทบาทสอนงานนักศึกษาพยาบาลร่วมกับอาจารย์พยาบาลในกิจกรรมการนำทีมพยาบาล การวางแผน การจัดการ การมอบหมายงาน การประสานงาน การนิเทศงาน และการประเมินผล ตามบทบาทของหัวหน้าเวร (Incharge) หัวหน้าทีมการพยาบาล (Leader) และสมาชิกทีม (Member)

การทบทวนวรรณกรรมในประเทศไทยพบว่า การศึกษาส่วนใหญ่ในพยาบาลพี่เลี้ยงเกี่ยวข้องกับพยาบาลจบใหม่ ระบบพยาบาลพี่เลี้ยงต่อพยาบาลใหม่หรือความคาดหวังต่อ

บทบาทพยาบาลพี่เลี้ยงในรายวิชาปฏิบัติอื่น ทั้งนี้ ยังไม่พบการศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้ของพยาบาลพี่เลี้ยงต่อการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาปฏิบัติบริหารการพยาบาลโดยตรง มีเพียงงานวิจัยที่แสดงถึงความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติในคลินิก บทบาทพยาบาลพี่เลี้ยงในคลินิก การรับรู้ของนักศึกษาต่อบทบาทของพยาบาลพี่เลี้ยง และประสบการณ์ทำงานของพยาบาลพี่เลี้ยง อาทิ สกวรัตน์ ไกรจันทร์ และคณะศึกษาภาวะผู้นำและการทำงานเป็นทีม ตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาล โดยใช้ระบบพยาบาลพี่เลี้ยงในรายวิชาปฏิบัติการบริหารการพยาบาลพบว่า ทำให้นักศึกษาพยาบาลรับรู้ภาวะผู้นำของตนเองอยู่ในระดับสูง และมีการทำงานเป็นทีมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากพยาบาลพี่เลี้ยงมีประสบการณ์ ความชำนาญมากกว่าจึงสามารถเป็นแบบอย่างและช่วยเหลือให้นักศึกษาประสบความสำเร็จได้⁽²⁾ มาเรียม เพราะสุนทรและอารีย์วรรณ อ่วมตานีศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพในพยาบาลพี่เลี้ยงที่มีประสบการณ์เป็นพยาบาลพี่เลี้ยงจำนวน 16 คน พบว่า ประสบการณ์การทำงานของพยาบาลพี่เลี้ยงในโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยของรัฐมี 6 หมวดหมู่คือ 1) ได้รับมอบหมายให้เป็นพี่เลี้ยง โดยหัวหน้าหอผู้ป่วย มอบหมายให้ดูแลพยาบาลรุ่นน้อง 2) เตรียมการเป็นพี่เลี้ยง ใน 2 ด้านคือ เตรียมความรู้เชิงวิชาการ และเตรียมใจให้พร้อมรับสถานการณ์ความผิดพลาดของน้องใหม่ 3) สร้างความคุ้นเคย โดยทำความรู้จักกัน สร้างความเชื่อถือ ไว้วางใจ 4) แสดงบทบาทพยาบาลพี่เลี้ยง ได้แก่ สอนงาน ให้คำปรึกษา ติดตามการทำงาน เป็นแบบอย่างที่ดี และประเมินผลงาน 5) ทบทวนการทำงาน

ของตนในการเป็นพี่เลี้ยง และให้พยาบาลใหม่ประเมินพยาบาลพี่เลี้ยง 6) ล้นสุดการเป็นพี่เลี้ยง โดยมีระยะเวลาของการเป็นพี่เลี้ยงตั้งแต่ 3 เดือน 6 เดือนและ 1 ปี⁽³⁾

จากการศึกษาที่ผ่านมายังไม่พบผลงานวิจัยในด้านการรับรู้ของพยาบาลพี่เลี้ยงที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชาปฏิบัติการบริหารการพยาบาล คณะผู้วิจัยในฐานะผู้ร่วมรับผิดชอบจัดการเรียนการสอนวิชาปฏิบัติการบริหารการพยาบาล จึงสนใจศึกษาการรับรู้ของพยาบาลพี่เลี้ยงต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาปฏิบัติการบริหารการพยาบาล เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาปฏิบัติการบริหารการพยาบาล

คำถามการวิจัย

การรับรู้ของพยาบาลพี่เลี้ยงต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาปฏิบัติการบริหารการพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาการรับรู้ของพยาบาลพี่เลี้ยงต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาปฏิบัติการบริหารการพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive research) เพื่อศึกษาการรับรู้ของพยาบาลพี่เลี้ยงต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาปฏิบัติการบริหารการพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย ระยะเวลาดำเนินงานตั้งแต่เดือน เมษายน 2554-พฤษภาคม 2554

ประชากร เป็นพยาบาลพี่เลี้ยงวิชาปฏิบัติการบริหารการพยาบาลที่ได้รับการแต่งตั้งจากวิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย ปีการศึกษา 2553 จำนวน 20 คน

กลุ่มตัวอย่าง เป็นพยาบาลพี่เลี้ยงวิชาปฏิบัติการบริหารการพยาบาล จำนวน 15 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างวิธีการสุ่มตามความสะดวก (Convenience randomized sampling) ตามคุณสมบัติดังนี้ 1) เป็นหัวหน้าหอผู้ป่วย หรือพยาบาลประจำหอผู้ป่วยที่ดูแลนักศึกษาในขณะฝึกปฏิบัติงาน 2) มีความสนใจและยินดีให้ความร่วมมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามการรับรู้ของพยาบาลพี่เลี้ยงต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาปฏิบัติการบริหารการพยาบาล แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ การรับรู้ต่อการจัดการเรียนการสอน จำนวน 10 ข้อ การรับรู้ต่อการร่วมการนิเทศบทบาทหัวหน้าเวรและหัวหน้าทีม จำนวน 12 ข้อ การรับรู้ต่อการร่วมนิเทศบทบาทสมาชิกทีม จำนวน 8 ข้อ ลักษณะคำตอบเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จากคะแนน 1-5 ได้แก่ น้อยที่สุด น้อย ปานกลางมาก มากที่สุด เกณฑ์การแปลผลคะแนนนั้นแบ่งเป็น 3 ระดับตามหลักการใช้ช่วงคะแนนจากพิสัย⁽⁴⁾ ได้แก่ ต่ำหรือน้อย (1.00-2.33 คะแนน) ปานกลาง (2.34-3.66 คะแนน) และสูงหรือมาก (3.67-5.00 คะแนน) ผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คนได้ค่า CVI = 0.84 ทดสอบค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.87 และค่าความเชื่อมั่นจากกลุ่มตัวอย่าง

เท่ากับ 0.85

2. แบบสอบถามความคิดเห็นของพยาบาลพี่เลี้ยงต่อการจัดการเรียนการสอน ลักษณะเป็นข้อคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับการปฏิบัติบทบาทพยาบาลพี่เลี้ยง จุดเด่นของรายวิชา ปัญหา/อุปสรรคในการร่วมนิเทศ และข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาวิชา

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยนี้ผ่านการพิจารณาและอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยของวิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย ตามเอกสารรับรองเลขที่ ECE 002/2554 และคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย คณะแพทยศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตามเอกสารรับรองเลขที่ COA 623/2011 ผู้วิจัยชี้แจงรายละเอียดของโครงการวิจัย กลุ่มตัวอย่างลงนามยินยอมเข้าร่วมโครงการตามความสมัครใจ และสามารถปฏิเสธหรือยุติการเข้าร่วมโครงการได้โดยไม่มีผลต่อผลการปฏิบัติงาน หรือบทบาทของพยาบาลพี่เลี้ยง ทั้งนี้ข้อมูลที่ได้จากงานวิจัยจะนำไปใช้ประโยชน์ทางการศึกษาเท่านั้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยขออนุญาตดำเนินการวิจัยจากผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาลฯ และผู้อำนวยการโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ภายหลังโครงการวิจัยผ่านการอนุมัติของคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย

2. ผู้วิจัยติดต่อประสานงานกับพยาบาลพี่เลี้ยงที่ยินดีเข้าร่วม เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย ขั้นตอนดำเนินการวิจัย

3. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามการรับรู้ของพยาบาลที่เลี้ยงต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาปฏิบัติการบริหารการพยาบาล และแบบสอบถามความคิดเห็นของพยาบาลที่เลี้ยงต่อการจัดการเรียนการสอน ให้พยาบาลที่เลี้ยงเป็นผู้ให้ข้อมูลเมื่อสิ้นสุดการฝึกปฏิบัติในรายวิชา

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ภายหลังทดสอบการกระจายเป็นแบบปกติ (Normality)

ผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 36-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 26.67 โดยมีระยะเวลาปฏิบัติงานระหว่าง 11-15 ปี 21-25 ปีและ 26-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 26.67 เท่ากัน และเป็นพยาบาลที่เลี้ยงที่ได้รับการแต่งตั้งร้อยละ 46.67

การรับรู้ของพยาบาลที่เลี้ยงต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาปฏิบัติการบริหารการพยาบาลอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.76$, $SD = 0.30$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า พึ่งเลี้ยงมีระดับการรับรู้ทั้งหมดอยู่ในระดับปานกลาง ดังตาราง 1

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ยระดับการรับรู้ของพยาบาลที่เลี้ยงต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาปฏิบัติการบริหารการพยาบาล (N=15)

การรับรู้ต่อการจัดการเรียนการสอน	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. เข้าใจวัตถุประสงค์รายวิชาปฏิบัติการบริหารการพยาบาล	2.93	0.45	ปานกลาง
2. เข้าใจวิธีการจัดการเรียนการสอนของรายวิชา	2.80	0.41	ปานกลาง
3. เข้าใจวิธีการวัดและประเมินผลรายวิชา	2.53	0.51	ปานกลาง
4. เข้าใจบทบาทของพยาบาลที่เลี้ยงในรายวิชา	2.93	0.45	ปานกลาง
5. เข้าใจแนวทางการร่วมนิเทศการฝึกปฏิบัติการบริหารการพยาบาล	2.87	0.35	ปานกลาง
6. มั่นใจในการร่วมนิเทศการฝึกปฏิบัติการบริหารการพยาบาล	2.80	0.56	ปานกลาง
7. เตรียมพร้อมเพื่อร่วมนิเทศการฝึกปฏิบัติการบริหารการพยาบาล	2.73	0.59	ปานกลาง
8. มีส่วนร่วมในการเรียนการสอนของรายวิชา	2.73	0.45	ปานกลาง
9. การเตรียมการสอนทำให้ท่านบรรลุวัตถุประสงค์ของรายวิชา	2.67	0.48	ปานกลาง
10. รู้สึกพึงพอใจภาพรวมต่อการร่วมนิเทศ	2.60	0.82	ปานกลาง
รวม	2.76	0.30	ปานกลาง

การรับรู้ของพยาบาลที่เลี้ยงต่อการร่วม
นิเทศบทบาทหัวหน้าเวรและหัวหน้าทีมอยู่ในระดับ
ปานกลาง ($\bar{X} = 3.55$, $SD = 0.31$) เมื่อพิจารณา
รายข้อพบว่าระดับการรับรู้สูงสุดที่อยู่ในระดับมาก
เรียงตามลำดับคะแนนมีดังนี้ สอนและแนะนำ
การปฏิบัติงาน จัดระเบียบและมอบหมายงานแก่
บุคลากรภายใต้ความรับผิดชอบ ($\bar{X} = 3.87$, $SD =$
 0.64) สอนและแนะนำวิธีการนิเทศการปฏิบัติงาน
($\bar{X} = 3.80$, $SD = 0.64$) สอนและแนะนำการนิเทศ
การจัดสถานที่ สิ่งแวดล้อม ให้เหมาะสมกับการ

ตาราง 2 คะแนนเฉลี่ยการรับรู้ของพยาบาลที่เลี้ยงต่อการร่วมนิเทศบทบาทหัวหน้าเวรและหัวหน้าทีม (N = 15)

การรับรู้ต่อการร่วมนิเทศบทบาทหัวหน้าเวรและหัวหน้าทีม	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. นิเทศการประชุมปรึกษาทางการพยาบาล	3.60	0.50	ปานกลาง
2. สอนและแนะนำการตรวจรับหน้าปาย และ/หรือคำสั่งการรักษา	3.67	0.90	มาก
3. สอนและแนะนำการปฏิบัติงาน จัดระเบียบงาน และมอบหมายงานแก่บุคลากรภายใต้ความรับผิดชอบ	3.87	0.64	มาก
4. สอนและแนะนำวิธีการนิเทศ การปฏิบัติงานของบุคลากรภายใต้ความรับผิดชอบ	3.80	0.67	มาก
5. สอนและแนะนำวิธีการหรือเทคนิคการเบิกจ่ายวัสดุ ครุภัณฑ์ และเวชภัณฑ์ ตลอดจนการจัดหาทดแทนในกรณีจำเป็น	3.13	0.83	ปานกลาง
6. สอนและแนะนำการประสานงานกับหน่วยงานอื่น เพื่อให้ผู้รับบริการได้รับการตรวจวินิจฉัยและการรักษาอย่างต่อเนื่อง	3.40	0.91	ปานกลาง
7. สอนและแนะนำการนิเทศ การจัดสถานที่ สิ่งแวดล้อม ให้เหมาะสมกับการให้บริการและสภาพผู้รับบริการ	3.80	0.77	มาก
8. สอนและแนะนำวิธีการหรือเทคนิคในการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร	3.07	0.96	ปานกลาง
9. สอนและแนะนำการดำเนินการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น บริหารความขัดแย้งและตัดสินใจวินิจฉัยสั่งการเชิงขัดแย้งทางคลินิก	3.47	0.83	ปานกลาง
10. ประเมินผลการปฏิบัติงานในบทบาทของนักศึกษาตามแนวทางการประเมินผลของรายวิชา	3.67	0.72	มาก
11. ร่วมเสริมสร้างคุณลักษณะเชิงวิชาชีพแก่นักศึกษา	3.47	0.91	ปานกลาง
12. ร่วมประเมินผลการปฏิบัติงานของนักศึกษา	3.67	0.61	มาก
รวม	3.55	0.31	ปานกลาง

ให้บริการและสภาพผู้รับบริการ ($\bar{X} = 3.80$, $SD = 0.77$) สอนและแนะนำการตรวจรับหน้าปาย (เวชระเบียนผู้ป่วยใน) และ/หรือคำสั่งการรักษา ($\bar{X} = 3.67$, $SD = 0.90$) ประเมินผลการปฏิบัติงานในบทบาทของนักศึกษาตามแนวทางการประเมินผลของรายวิชา ($\bar{X} = 3.67$, $SD = 0.72$) ร่วมประเมินผลการปฏิบัติงานของนักศึกษา ($\bar{X} = 3.67$, $SD = 0.61$) ดังตาราง 2

การรับรู้ของพยาบาลพี่เลี้ยงต่อการร่วมนิเทศบทบาทสมาชิกทีมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.42$, $SD = 0.45$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ส่วนใหญ่มีการรับรู้อยู่ในระดับปานกลาง และมีการรับรู้ที่อยู่ในระดับมาก 1 ข้อ คือ การสอนและแนะนำการปฏิบัติกิจกรรมการพยาบาล ($\bar{X} = 3.73$, $SD = 0.59$) ดังตาราง 3

ความคิดเห็นของพยาบาลพี่เลี้ยงเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของรายวิชาปฏิบัติการบริหารการพยาบาลพบว่า สิ่งที่ทำให้พยาบาลพี่เลี้ยงปฏิบัติบทบาทได้บรรลุวัตถุประสงค์ของรายวิชาคือพยาบาลพี่เลี้ยงมีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานและมีความสามารถในการถ่ายทอด (ร้อยละ 20) จุดเด่นของรายวิชาที่พยาบาลพี่เลี้ยงมีความเห็นว่าควรดำรงไว้มากที่สุดคือ การที่นักศึกษาได้ฝึกจริงทุกบทบาท และการส่งเสริมภาวะผู้นำทำให้เกิดความเชื่อมั่น มีความรับผิดชอบ และเป็นการเตรียมพร้อมก่อนเป็นพยาบาลที่แท้จริง (ร้อยละ 46.67) ปัญหาอุปสรรคของการร่วมนิเทศส่วนใหญ่คือ งานประจำบนหอผู้ป่วยมีมากทำให้มีเวลาสอนหรือแนะนำนักศึกษาได้ไม่เต็มที่และไม่สามารถทำกิจกรรมร่วมกับนักศึกษาได้

ตาราง 3 คะแนนเฉลี่ยการรับรู้ของพยาบาลพี่เลี้ยงต่อการร่วมนิเทศบทบาทสมาชิกทีม (N=15)

การร่วมนิเทศบทบาทสมาชิกทีม	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. นิเทศการร่วมประชุมปรึกษาทางการพยาบาลก่อนและหลังการปฏิบัติการพยาบาล	3.40	0.50	ปานกลาง
2. สอนและแนะนำการวางแผนการพยาบาล และให้การพยาบาลผู้รับบริการประจำวัน	3.60	0.63	ปานกลาง
3. สอนและแนะนำการปฏิบัติกิจกรรมการพยาบาล	3.73	0.59	มาก
4. สอนและแนะนำวิธีการนิเทศการปฏิบัติงานของบุคลากรภายใต้ความรับผิดชอบ	3.13	0.35	ปานกลาง
5. สอนและแนะนำวิธีการหรือเทคนิคการใช้อุปกรณ์ทางการรักษา	3.33	0.48	ปานกลาง
6. สอนและแนะนำการดำเนินการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น	3.47	0.83	ปานกลาง
7. ร่วมสร้างเสริมคุณลักษณะเชิงวิชาชีพแก่นักศึกษาพยาบาล	3.33	1.04	ปานกลาง
8. ร่วมประเมินผลการปฏิบัติงานของนักศึกษาพยาบาล	3.40	0.82	ปานกลาง
รวม	3.42	0.45	ปานกลาง

(ร้อยละ 53.3) และสิ่งที่พยาบาลพี่เลี้ยงเสนอแนะให้รายวิชาปรับปรุงคือ กลุ่มนักศึกษาค่อนข้างใหญ่ ทำให้สอนงานไม่ได้เต็มที่ ควรจัดนักศึกษา 1-2 คนต่อพี่เลี้ยง 1 คน (ร้อยละ 20) สำหรับสิ่งที่พยาบาลพี่เลี้ยงต้องการได้รับการพัฒนาเพื่อร่วมนิเทศนักศึกษาได้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นมากที่สุดคือ การอบรมเนื้อหาของรายวิชาและขอบเขตการให้ความรู้แก่นักศึกษาเพื่อสร้างความเข้าใจและนิเทศนักศึกษาในทิศทางเดียวกัน (ร้อยละ 20)

อภิปรายผลการวิจัย

การรับรู้ของพยาบาลพี่เลี้ยงต่อการจัดการเรียนการสอน การร่วมนิเทศบทบาทหัวหน้าเวรและหัวหน้าทีม และการร่วมนิเทศบทบาทสมาชิกทีมอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากพยาบาลพี่เลี้ยงส่วนใหญ่ไม่ได้รับการเตรียมความพร้อมที่เพียงพอในการเป็นพยาบาลพี่เลี้ยงของรายวิชาปฏิบัติการบริหารการพยาบาล ดังจะเห็นได้จากกลุ่มตัวอย่างเป็นพยาบาลพี่เลี้ยงที่ได้รับการแต่งตั้งเพียงร้อยละ 46.67 ทั้งนี้พยาบาลพี่เลี้ยงที่ได้รับการแต่งตั้งจะเข้าร่วมประชุมกับผู้สอนรายวิชาในการปฐมนิเทศรายวิชา เพื่อสร้างความเข้าใจในแนวทางการร่วมนิเทศนักศึกษา ก่อนการขึ้นปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วย ส่วนพยาบาลพี่เลี้ยงที่เป็นพยาบาลประจำการที่ได้รับการมอบหมายให้ร่วมนิเทศร้อยละ 53.33 ไม่ได้รับการเตรียมความพร้อมในการร่วมนิเทศรายวิชา จึงทำให้ค่าเฉลี่ยระดับการรับรู้ของพยาบาลพี่เลี้ยงต่อการจัดการเรียนการสอนมีค่าน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.76$, $SD = 0.30$) เมื่อเปรียบเทียบกับ การรับรู้ด้านอื่น สอดคล้องกับข้อคิดเห็นที่ได้จากการ

วิจัยคือ พยาบาลพี่เลี้ยงต้องการได้รับการพัฒนาในด้านเนื้อหาของรายวิชาและขอบเขตการให้ความรู้แก่นักศึกษา เพื่อสร้างความเข้าใจให้สามารถสอนนักศึกษาได้ในทิศทางเดียวกัน และปฏิบัติตามบทบาทของพยาบาลพี่เลี้ยงได้อย่างมีประสิทธิภาพ⁽⁵⁾ และการศึกษาของมาเรียม เพราะสุนทรและอารียวรรณ อ่วมตานี พบว่าการเตรียมการเป็นพี่เลี้ยงของพยาบาลจะต้องเตรียมพร้อมใน 2 ประเด็นคือ เตรียมความรู้และเตรียมใจ การเตรียมความรู้จะต้องเตรียมข้อมูลเชิงวิชาการที่สอดคล้องกับหอผู้ป่วยสำหรับการสอนน้อง การเตรียมใจเป็นการเตรียมพร้อมด้านจิตใจในการรับสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานของน้อง การร่วมรับผิดชอบกับน้อง การเผชิญหน้ากับน้องที่มีความมั่นใจในตัวเองสูง และการเสียสละเวลาในการชี้แนะช่วยเหลือน้องให้เรียนรู้งาน⁽¹⁾

นอกจากนี้ยังพบว่า พยาบาลพี่เลี้ยงส่วนใหญ่พบปัญหาอุปสรรคของการร่วมนิเทศรายวิชาคือ การมีภาระงานประจำบนหอผู้ป่วยที่มาก ทำให้ไม่มีเวลาในการสอนหรือแนะนำนักศึกษาได้ไม่เต็มที่ ไม่สามารถร่วมทำกิจกรรมกับนักศึกษาได้ ประกอบกับมีนักศึกษาจำนวน 8 คนในแต่ละหอผู้ป่วย ทำให้พยาบาลพี่เลี้ยงสอนงานได้ไม่เต็มที่ ซึ่งพยาบาลพี่เลี้ยงมีข้อเสนอแนะให้จัดนักศึกษา 1-2 คนต่อพยาบาลพี่เลี้ยง 1 คน จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องพบเพียงผลการศึกษาในพยาบาลพี่เลี้ยงสำหรับพยาบาลใหม่ ซึ่งสามารถอธิบายเทียบเคียงกับผลการวิจัยครั้งนี้ได้ กล่าวคือ ปิยะอร รุ่งธนเกียรติและอารี ชิวเกษมสุข พบว่า รูปแบบพยาบาลพี่เลี้ยงสำหรับพยาบาลจบใหม่ในด้านโครงสร้างควร

กำหนดนโยบายพยาบาลพี่เลี้ยง 1 หรือ 2 คนต่อพยาบาลใหม่ 1 คน⁽⁶⁾ เช่นเดียวกับสุดจิต ไตรประคองและคณะ ศึกษาพบว่าความพึงพอใจของพยาบาลพี่เลี้ยงโดยรวมอยู่ระดับปานกลาง โดยด้านการเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติบทบาทและการติดตามประเมินผลอยู่ระดับปานกลาง ปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติบทบาทพยาบาลพี่เลี้ยงคือ ภาระงานประจำที่มากทำให้ไม่มีเวลาจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ดูแลทักษะและติดตามประเมินผล⁽⁷⁾ สรรญญา ขำพิศ ศึกษาบทบาทพยาบาลพี่เลี้ยงตามการรับรู้ของพยาบาลประจำการใหม่ พบว่า บทบาทผู้ให้ความสะดวกในการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดเนื่องจากพยาบาลพี่เลี้ยงมีภาระงานประจำมากทำให้ไม่สามารถปฏิบัติบทบาทได้เต็มที่⁽⁸⁾ ทั้งนี้การที่พยาบาลพี่เลี้ยงส่วนหนึ่งยังไม่ได้รับการเตรียมพร้อมในการรับบทบาทของพยาบาลพี่เลี้ยง จึงอาจเกิดความขัดแย้งในบทบาท (Role conflict) ความคลุมเครือในบทบาท (Role ambiguity) และความมากเกินไปในบทบาท (Role overload)^(1,9) โดยพยาบาลพี่เลี้ยงจะมีภาวะเครียดกับภาระงาน

ที่เพิ่มขึ้นเนื่องจากยังมีบทบาทในทีมการพยาบาลเป็นหัวหน้าเวร หัวหน้าทีมหรือสมาชิกทีม จึงทำให้รู้สึกว่าการเป็นพี่เลี้ยงเป็นภาระงานที่เพิ่มขึ้นจากงานประจำ⁽³⁾

อย่างไรก็ตามการวิจัยครั้งนี้ยังมีข้อจำกัดในด้านปริมาณของพยาบาลพี่เลี้ยงผู้ให้ข้อมูลเนื่องจากแหล่งฝึกของรายวิชามีเพียง 6 แหล่ง และในแต่ละแหล่งฝึกมีพยาบาลที่ได้รับมอบหมายจากหัวหน้าหอผู้ป่วยให้เป็นพยาบาลพี่เลี้ยง 3-4 คน

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

การจัดการเรียนการสอนรายวิชาปฏิบัติ การบริหารการพยาบาลควรปรับระบบการเตรียมความพร้อมของพยาบาลพี่เลี้ยงทุกคนให้สามารถมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น โดยประสานความร่วมมือกับฝ่ายการพยาบาลในแหล่งฝึก เช่น การจัดทำคู่มือการเตรียมความพร้อมของพยาบาลพี่เลี้ยงทุกคนที่ร่วมนิเทศนักศึกษาพยาบาล ทั้งด้านการจัดการเรียนการสอน การนิเทศบทบาทหัวหน้าเวร หัวหน้าทีม และการนิเทศบทบาทสมาชิกทีม

เอกสารอ้างอิง

1. มาเรียม เพระสุนทร, อารีย์วรรณ อ่วมตานี. ประสบการณ์การทำงานของพยาบาลพี่เลี้ยงในโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยของรัฐ. วารสารสภาการพยาบาล 2552;24(3):56-69.
2. สกาวรัตน์ ไกรจันทร์, อีรภัทร นวลแก้ว, พนิดา โยวะพุย, ณัฐวุฒิ สุริยะ. ภาวะผู้นำและการทำงานเป็นทีม ตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาลโดยใช้ระบบพยาบาลพี่เลี้ยงในรายวิชาปฏิบัติการบริหารการพยาบาล. วารสารสมาคมพยาบาลฯ สาขาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2556;31(1):169-176.
3. มาเรียม เพระสุนทร, อารีย์วรรณ อ่วมตานี. การปฏิบัติบทบาทพยาบาลพี่เลี้ยงของพยาบาลวิชาชีพ. วารสารพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร 2551;2(2):15-23.
4. เต็มศักดิ์ สุขวิบูลย์. ข้อควรคำนึงในการสร้างเครื่องมือประเภทมาตรประมาณค่าเพื่องานวิจัย [อินเทอร์เน็ต]. 2553 [เข้าถึงเมื่อ 8 ธ.ค. 2558]. เข้าถึงได้จาก: <http://ms.src.ku.ac.th/schedule/Files/2553/Oct/1217086.doc>
5. Tang SYF, Choi PL. Connecting theory and practice in mentor preparation: mentoring for the improvement of teaching and learning [abstract]. Mentoring & Tutoring: Partnership in Learning [Internet] 2005 [cited 2015 Dec 8]; 13(3) Available from: <http://repository.ied.edu.hk/dspace/handle/2260.2/4601>
6. ปิยะอร รุ่งธนเกียรติ, อารี ชีวเกษมสุข. การพัฒนารูปแบบพยาบาลพี่เลี้ยงสำหรับพยาบาลจบใหม่ โรงพยาบาลสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ [อินเทอร์เน็ต]. 2555 [เข้าถึงเมื่อ 8 ก.ย. 2558]. เข้าถึงได้จาก: http://ird.stou.ac.th/stouconference/file/9__piyaon.pdf
7. สุตจิต ไตรประคอง, ชุติกร แสนสบาย, อูรา แสงเงิน. ผลของระบบพยาบาลพี่เลี้ยงต่อการปฏิบัติบทบาทและความพึงพอใจของพยาบาลพี่เลี้ยง ฝ่ายบริการพยาบาล โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ สงขลานครินทร์เวชสาร 2551;26(2):163-172.
8. สรัญญา (คาถาพร) ขำพิศ. การศึกษาบทบาทของพยาบาลพี่เลี้ยงตามการรับรู้ของพยาบาลประจำการใหม่ในโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ วารสารพยาบาลสภาวิชาชีพไทย 2557;7(1):48-57.
9. Andrews M, Wallis M. Mentorship in nursing: a literature review. JAN [Internet] 1999 [cited 2015 Dec 8]; 29(1):201-207. Available from: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1046/j.1365-2648.1999.00884.x/full>